SAECULUM
Vol. 52, nr. 2, 2021, pp. 5 - 14
DOI : 10.2478/saec-2021-0013
Online ISSN 2601-1182

EFECTELE NEGATIVE ALE FALSULUI ECHILIBRU ÎN RELATĂRILE MEDIA. INFLUENȚAREA ATITUDINII PUBLICULUI FAȚĂ DE VACCINAREA ANTI-COVID-19

RALUCA MUREȘAN
"Lucian Blaga" University of Sibiu
raluca.mureșan@ulbsibiu.ro

Title: "The Negative Effects of False Balance in Media Coverage. Influencing the Public's Attitude Towards COVID-19 Vaccination"

Abstract: Lack of trust in science and official information, misinformation and conspiracy theories play an important role in increasing vaccine hesitancy and disseminating the solely scientific evidence is not enough to influence people's attitudes when faced with contradictory information. The media plays an important role in disseminating information about vaccination, but journalists can negatively influence the public's attitude towards COVID-19 vaccination when they inadequate balances the coverage of this topic. The false balance occurs when in case of a strong consensus among experts about a subject, based on solid scientific evidence, an equal importance is given to a minority of experts who argue otherwise, creating a false impression that there are some uncertainties about the subject or that the evidence is not strong enough.

Keywords: *journalism; false balance; objectivity; vaccine; misinformation; vaccine hesitancy; COVID-19; fake news; ethical norms;*

Introducere

După declanșarea crizei sanitare generate de răspândirea globală a virusului Sars-Cov-2, Organizația Mondială a Sănătății și comunitatea științifică internațională au susținut că vaccinarea reprezintă cea mai importantă armă în lupta cu pandemia. Cu toate că „publicul are o percepție clară asupra riscurilor ridicate generate de pandemie"[1] , scepticismul față de vaccinarea împotriva COVID-19 nu a întârziat să se manifeste, principalele motive identificate fiind viteza cu care au fost dezvoltate vaccinurile, noutatea vaccinului de tip ARN mesager și teoriile conspirației distribuite masiv în social media[2].

Reticența sau scepticismul față de vaccinare reprezintă o tendință manifestată în întreaga lume, care a pus probleme specialiștilor în sănătate publică și înainte de pandemia cauzată de COVID-19. În 2019, Organizația Mondială a Sănătății a inclus reticența la vaccinare în top zece cele mai mari amenințări la adresa

[1] Pierre Verger, Eve Dubé, „Restoring confidence in vaccines in the COVID-19 era", *Expert Review of Vaccines,* vol. 19, nr. 11/2020, pp. 991-993.

[2] Olivier J. Wouters, Kenneth C. Shadlen, Maximilian Salcher-Konrad, Andrew J. Pollard, Heidi J. Larson, Yot Teerawattananon, Mark Jit, "Challenges in ensuring global access to COVID-19 vaccines: production, affordability, allocation, and deployment", *Lancet,* 397/2021, pp. 1023–1034.

sănătății globale, alături de HIV/SIDA, Ebola sau schimbările climatice[3].

Scepticismul față de vaccinare determină oamenii să refuze unele vaccinuri, în ciuda faptului că acestea sunt disponibile, să amâne vaccinarea sau să o accepte cu îndoieli cu privire la utilitatea și siguranța vaccinului. Motivele pentru care oamenii refuză vaccinarea sunt diverse și complexe, iar scăderea încrederii publicului în vaccinare și amploarea dezinformării cu privire la aceasta reprezintă provocări majore pentru experții în sănătate publică.

Studii recente susțin că lipsa de încredere în știință și în informațiile oficiale, dezinformarea și teoriile conspirației dețin un rol important în creșterea scepticismului față de vaccinare[4].

Dezinformarea legată de vaccinuri este determinată de lipsa unor cunoștințe elementare legate de modul în care acestea sunt dezvoltate și funcționează[5]. De aceea, o mare provocare în elaborarea strategiilor de comunicare a informațiilor legate de vaccinare o reprezintă creșterea rezistenței la dezinformare.

Simpla publicare a dovezilor științifice este insuficientă pentru a influența atitudinea oamenilor atunci când se confruntă cu numeroase informații contradictorii.

Rolul mass-media în comunicarea informațiilor despre vaccinare

Studii recente arată că atât mass-media tradițională cât și social media joacă un rol important în diseminarea informațiilor despre vaccinare[6], dar atrag atenția asupra faptului că acestea din urmă sunt spațiul predilect pentru propagarea scepticismului față de vaccinare, a dezinformărilor și a știrilor false, amplificând problemele controversate legate de vaccinare și influențând atitudinile publicului

[3] World Health Organization, *Frontiers in psychology,* 12/2021..

[4] L. Simione, M. Vagni, C. Gnagnarella, G. Bersani, D. Pajardi, „Mistrust and Beliefs in Conspiracy Theories Differently Mediate the Effects of Psychological Factors on Propensity for COVID-19 Vaccine", *Ten threats to global health in 2019,* disponibil la https://www.who.int/news-room/spotlight/ten-threats-to-global-health-in-2019 (accesat în 11.10.2021).

[5] Thyra de Jongh, Bea Rofagha, Liana Petrosova, *Countering online vaccine misinformation in the EU/EEA,* European Centre for Disease Prevention and Control, 2021, p. 4, disponibil la https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/Countering-online-vaccine-misinformation-in-the-EU-EEA.pdf (accesat în 7.10.2021).

[6] J. Stahl, R. Cohen, F. Denis, J. Gaudelus, A. Martinot, T. Lery, H. Lepetit, (2016). „The impact of the web and social networks on vaccination. new challenges and opportunities offered to fight against vaccine hesitancy", *Medecine Et Maladies Infectieuses,* 46 (3)/2016, pp. 117-122; D. Catalan-Matamoros, C. Elías, „Vaccine Hesitancy in the Age of Coronavirus and Fake News: Analysis of Journalistic Sources in the Spanish Quality Press", *International Journal of Environmental Research and Public Health,* 17(21)/2020; Neha Puri, Eric A. Coomes, Hourmazd Haghbayan, Keith Gunaratne, „Social media and vaccine hesitancy: new updates for the era of COVID-19 and globalized infectious diseases", *Human Vaccines & Immunotherapeutics,* 16 (11)/2020, pp. 2586-2593.

referitoare la vaccinare[7]. Spre deosebire de social media, mass-media tradițională filtrează informațiile în procesul editorial și verifică informațiile din perspectiva corectitudinii științifice[8]. Atunci când mijloacele clasice de informare acoperă subiectele legate de vaccinare, jurnaliștii profesioniști sunt ghidați de normele etice, singurele capabile să mențină credibilitatea acestei profesii și care le conferă legitimitatea de a acționa ca niște câini de pază ai societății[9]. Dar trebuie să precizăm că raporturile de contaminare dintre *mainstream media* și *social media* „tind să vulnerabilizeze practicile profesionale și deontologice ale primelor”[10].

Așadar, mass-media tradițională reprezintă o sursă importantă de informații științifice, funcționând adesea ca o instanță de mediere între oamenii de știință și publicul larg. Informațiile transmise prin mass-media modelează percepția oamenilor și le influențează opiniile, atitudinile sau deciziile pe care le iau[11]. De aceea este important ca informațiile furnizate de jurnaliștii profesioniști să fie corecte, complete, contextualizate, astfel încât publicul să poată lua decizii în cunoștință de cauză.

Jurnalismul bazat pe știință joacă un rol determinant în combaterea dezinformării digitale prin „privilegierea surselor științifice, verificarea faptelor și realizarea unor articole analitice axate pe context și pe promovarea înțelegerii”[12]. Oferirea unor informații științifice de calitate și relevante depinde de atitudinea responsabilă a jurnaliștilor profesioniști față de tot ceea ce înseamnă filtrarea și verificarea informațiilor, analiza unor date certe și relevante și punerea acestora în context.

Regula etică a echilibrului și apariția conceptului de „fals echilibru”

Jurnaliștii se pot afla într-o dilemă atunci când oamenii de știință sau experții nu sunt pe deplin de acord cu interpretarea anumitor dovezi într-o problemă științifică și, deși există un larg consens față de o anumită problemă, un număr restrâns de specialiști sunt în dezacord cu opinia majorității.

Deontologia mass-media recomandă tratarea informațiilor într-un mod echidistant sau echilibrat. Derivată din principiul obiectivității jurnalistice, norma

[7] M. K. Das, D. Singh, S. Sharma, „Media news on vaccines and vaccination: The content profile, sentiment and trend of the online mass media during 2015–2020 in India”, *Clinical Epidemiology and Global Health,* 10/2021; Naomi Smith, Tim Graham, „Mapping the anti-vaccination movement on Facebook”, *Information, Communication & Society,* 22 (9)/2019, 1310-1327.
[8] Neha Puri, Eric A. Coomes, Hourmazd Haghbayan, Keith Gunaratne, *op. cit.,* pp. 2586-2593.
[9] M. Deuze, „What is journalism? Professional identity and ideology of journalists reconsidered”, *Journalism,* 6 (4)/2005, pp. 442-464.
[10] M. Sălcudean, „Jurnalismul în era post-truth. Considerații conceptual-fenomenologice ale sintagmei fake news”, Transilvania, 9/2018, p. 50.
[11] D. Catalan-Matamoros, C. Elías, „Vaccine Hesitancy in the Age of Coronavirus and Fake News: Analysis of Journalistic Sources in the Spanish Quality Press”, *International Journal of Environmental Research and Public Health,* 17 (21)/2020.
[12] An Nguyen, Daniel Catalan-Matamoros, “Digital Mis/Disinformation and Public Engagement with Health and Science Controversies: Fresh Perspectives from COVID-19”, *Media and Communication,* Vol. 8, Nr. 2/2020, p. 327.

etică a echilibrului este aplicată îndeosebi în cadrul subiectelor controversate. Această regulă deontologică recomandă jurnalistului să ofere spațiu egal de exprimare fiecăreia dintre părțile antrenate într-un conflict.

În România, Codul Deontologic unificat, adoptat de Convenția Organizațiilor de Media în 2009, prevede în art. 14.2 următoarele: „În cazul unor păreri divergente, jurnalistul va da publicității punctele de vedere ale tuturor părților implicate”[13].

Respectând regula echilibrului, jurnaliștii își dovedesc imparțialitatea și pot respinge cu ușurință eventualele acuzații de tratament părtinitor sau de favorizare a unei dintre părți. Această normă este extrem de utilă în cazurile în care jurnaliștii fie nu au suficient timp, fie nu au competența sau expertiza necesară pentru a verifica anumite informații, în special atunci când vorbim despre informații științifice. În aceste cazuri, tratarea în mod egal a părților aflate în raporturi de contradictorialitate, prin prezentarea opiniilor sau argumentelor acestora, scutește jurnalistul de efortul unei verificări riguroase a corectitudinii declarațiilor acestora[14]. În plus, trebuie menționată valoarea de știre pe care o au conflictele sau subiectele controversate, un element deosebit de atractiv pentru orice jurnalist în căutare de subiecte.

Tratarea echidistantă sau echilibrată a informațiilor, normă prezentă în numeroase coduri deontologice, este incontestabil una importantă, dar este atât de înrădăcinată în practica jurnalistică, încât este aplicată în mod reflex și în cazul unor subiecte din domeniul științific în care dovezile pe care se bazează una dintre părți sunt covârșitoare, ducând la ceea ce teoreticienii au numit un „fals echilibru” *(false balance)*[15].

În literatura de specialitate americană, conceptul de „fals echilibru” este utilizat în cazul echilibrării într-un mod necorespunzător a informațiilor în chestiuni factuale stabilite, cum ar fi că pământul este rotund, sau față de care există un consens științific, cum sunt de exemplu schimbările climatice, și nu în legătură cu opinii sau judecăți de valoare[16].

Studii realizate acum 15 ani au atras atenția asupra consecințelor aplicării falsului echilibru în acoperirea mediatică a schimbărilor climatice[17]. În ciuda faptului că rapoartele științifice susțineau într-o majoritate covârșitoare (97%) că schimbările climatice se datorează activității umane, în mass-media au continuat să apară comentarii ale celor ce negau sau contestau teoria încălzirii globale

[13] Centrul pentru Jurnalism Independent, *Codul deontologic unificat,* adoptat de COM în octombrie 2009, disponibil la https://cji.ro/codul-deontologic-unificat-adoptat-de-com-in-octombrie-2009/ (accesat în 14.10.2021).

[14] M. Boykoff, J. Boykoff, „Balance as bias: global warming and the US prestige press”, *Global Environ. Change,* 14 (2)/2004, p. 127.

[15] M. Boykoff, J. Boykoff, op. cit.; Graham N. Dixon and Christopher E. Clarke, „Heightening Uncertainty Around Certain Science: Media Coverage, False Balance, and the Autism-Vaccine Controversy”, *Science Communication,* XX(X)/2012, pp. 1–25.

[16] J. Birks, „Fact-checking, False Balance and ‘Fake News’: The Discourse and Practice of Verification in Political Communication”, în vol. S. Price (ed.), *Journalism, Power and Investigation: Global and Activist Perspectives,* Palgrave Macmillan, 2018.

[17] M. Boykoff, J. Boykoff, op. cit.; Julia B. Corbett, Jessica L. Durfee, “Testing Public (Un) Certainty of Science: Media Representations of Global Warming”, *Science Communication* 26, no. 2/2004, pp. 129–51.

antropice, contribuind la crearea unei percepții distorsionate a publicului asupra acestei probleme, un segment important de public nefiind convins că are loc o încălzire globală[18].

Ulterior, Clarke și Dixon au realizat mai multe studii în care au investigat modul în care falsul echilibru poate modifica percepția publicului cu privire la legătura dintre vaccinuri și autism[19]. În cadrul acestor studii, au prezentat participanților fie materiale care conțineau opinia asupra căreia exista consens în lumea medicală, respectiv că nu există nicio legătură între vaccin și autism, fie materiale (fals) echilibrate care includeau opinii că există o astfel de legătură. Ei au demonstrat astfel că cei care au primit informații echilibrate au perceput acest subiect drept unul asupra căruia încă planează incertitudini.

Potrivit autorilor Natascha Rietdijk și Alfred Archer, falsul echilibru poate apărea în contextul practicii jurnalistice în cel puțin trei forme[20]. În primul rând, prin oferirea unui spațiu egal de exprimare sau chiar unei atenții sporite unor experți externi comunității științifice, care au o opinie divergentă în legătură cu un subiect pentru care există un puternic consens științific.

În acest caz, mesajul transmis de mass-media este că, de fapt, nu există un consens în lumea științifică în legătură cu acel subiect. Spre exemplu, în ediția din 19 ianuarie 2021 a emisiunii „Sinteza zilei" de la postul de televiziune Antena 3, a avut loc o dezbatere pro și contra vaccinării anti-COVID-19, la care au fost invitați Alexandru Rafila, şeful Laboratorului Institutului Naţional de Boli Infecţioase „Matei Balş" din Bucureşti și reprezentantul României la Organizația Mondială a Sănătății, care a susținut că vaccinul este sigur și contribuie la salvarea de vieți, dar și medicii Monica Pop și Adina Alberts, oftalmolog și, respectiv, chirurg plastic, care au contestat eficiența și eficacitatea vaccinurilor[21]. Oferirea unui spațiu egal de exprimare și prezentarea ambelor puncte de vedere în cadrul unei emisiuni a unui post de știri creează impresia că invitații dețin același nivel de pregătire și sunt egali competenți să vorbească despre acel subiect.

O altă formă de fals echilibru este punerea în balanță a vocilor experților

[18] D. J. Koehler, „Can Journalistic "False Balance" Distort Public Perception of Consensus in Expert Opinion?", *Journal of Experimental Psychology: Applied,* Advance online publication, 2016.

[19] Graham N. Dixon, Christopher E. Clarke, „Heightening Uncertainty Around Certain Science: Media Coverage, False Balance, and the Autism-Vaccine Controversy", *Science Communication,* XX(X)/2012, pp. 1–25; Christopher E. Clarke, Brooke Weberling McKeever, Avery Holton, Graham N. Dixon, „The Influence of Weight-of-Evidence Messages on (Vaccine) Attitudes: A Sequential Mediation Model", *Journal of Health Communication,* 20 (11)/2015, pp. 1302-1309; Christopher E. Clarke, Graham N. Dixon, Avery Holton & Brooke Weberling McKeever, „Including "Evidentiary Balance" in News Media Coverage of Vaccine Risk", *Health Communication,* 30 (5)/2015, pp. 461-472.

[20] Natascha Rietdijk, Alfred Archer, „Post-Truth, False Balance and Virtuous Gatekeeping", în vol. Nancy Snow, Maria Silvia Vaccarezza (ed.), *Virtues, Democracy, and Online Media: Ethical and Epistemic Issues.* Routledge, 2021.

[21] G. Adam, Alexandru Rafila: *„Cei peste 85 de ani nu ar trebui vaccinați",* Antena3.ro, 19 ianuarie 2021, disponibil la https://www.antena3.ro/coronavirus/alexandru-rafila-cei-peste-85-de-ani-sa-nu-se-vaccineze-591519.html (accesat în 4.10.2021).

sau specialiștilor cu cele ale persoanelor fără autoritate științifică. De exemplu, în 24 aprilie 2021 Diana Șoșoacă, senator în Parlamentul României și cunoscută contestatară a vaccinării, a dezmințit într-o emisiune în direct, la postul de televiziune România TV, informația potrivit căreia s-ar fi vaccinat cu unul dintre serurile anti-COVID, spunând că a urmat sfatul unui academician din Maramureș și s-a vaccinat cu horincă „adevăratul vaccin românesc" și că „trebuie să ai grave probleme de logică să te vaccinezi"[22]. În acest caz mesajul transmis este că și nespecialiștilor trebuie să li se acorde aceeași atenție care li se acordă experților.

A treia formă de falsă echilibrare, care este, de altfel, și cea mai puțin studiată de teoreticieni, se referă la oferirea de informații lipsite de relevanță cu scopul de a contrazice niște dovezi științifice. Spre exemplu, în cadrul podcastului EVZ Play, din 22 octombrie 2021, Robert Turcescu a moderat un dialog între jurnalistul Mirel Curea, susținător al vaccinării, și europarlamentarul Chris Terheș, care a susținut că „ești prezumat infectat și cetățean de mâna a doua dacă nu ești injectat cu un produs medical al unei firme private" și că în România se moare din cauza condițiilor din spitale, nu din cauza infecției cu COVID-19[23].

Atunci când pentru anumite probleme sau subiecte există dovezi solide și un puternic consens în rândul oamenilor de știință, tratarea în mod egal a ambelor părți și oferirea unui spațiu egal de exprimare celor care susțin contrariu, are ca efect crearea unei false impresii că există anumite incertitudini, că dovezile sunt insuficiente sau că problema nu este soluționată[24]

În urma publicării mai multor studii legate de falsul echilibru, jurnaliștii profesioniști au început să conștientizeze din ce în ce mai mult efectele negative legate de influențarea atitudinilor publicului ca urmare a unei echilibrări necorespunzătoare a unor subiecte complexe. Dar în ciuda acestei conștientizări, în practică este dificil pentru jurnaliști să mențină standardele etice de obiectivitate și acuratețe fără a cădea în capcana falsului echilibru[25]. Chiar dacă există un larg consens în rândul specialiștilor cu privire la o problemă, poate jurnalistul să ignore complet opinia divergentă a unui mic procent de specialiști?

Pentru a veni în ajutorul reporterilor săi, BBC organizează workshop-uri în care sunt instruiți cum să relateze imparțial subiecte științifice controversate. Astfel, potrivit raportului „Trust Conclusions on the Executive Report on Science

[22] R. Mihălașcu, Exclusiv: *Diana Șoșoacă: „M-am vaccinat cu adevăratul vaccin românesc. Se numește horincă",* RomâniaTV.net, 24 aprilie 2021, disponibil la https://www.romaniatv.net/exclusiv-diana-sosoaca-m-am-vaccinat-cu-adevaratul-vaccin-romanesc-se-numeste-horinca_5443238.html (accesat în 4.10.2021).

[23] A. Vlad, „Exclusiv. Dezvăluiri incendiare din partea unui eurodeputat român. Care-i faza cu vaccinul", *evz.ro,* 22.10.2021, disponibil la https://evz.ro/exclusiv-dezvaluiri-incendiare-din-partea-unui-eurodeputat-roman-care-i-faza-cu-vaccinul-video.html?utm_source=e-vz&utm_medium=recomandari_AI (accesat în 22.10.2021).

[24] Christopher E. Clarke, Brooke Weberling McKeever, Avery Holton, Graham N. Dixon, „The Influence of Weight-of-Evidence Messages on (Vaccine) Attitudes: A Sequential Mediation Model", *Journal of Health Communication,* 20 (11)/2015, pp. 1302-1309.

[25] D. J. Koehler, „Can Journalistic "False Balance" Distort Public Perception of Consensus in Expert Opinion?", *Journal of Experimental Psychology: Applied,* Advance online publication, 2016.

Impartiality Review Actions" din 2014, reporterii BBC sunt învățați că o acoperire nepărtinitoare a subiectelor științifice nu este sinonimă cu redarea unui număr cât mai mare de puncte de vedere, ci depinde de greutatea punctelor de vedere reflectate. Acest lucru nu înseamnă că opiniile critice ar trebui excluse, ci că trebuie oferit spațiu de exprimare atât pentru acordul științific, cât și pentru vocile critice într-o proporție adecvată, astfel încât publicul să înțeleagă în mod clar care e greutatea sau ponderea argumentele critice[26].

Studiul realizat în 2016 de D.J. Koehler, arată însă că, și în cazul ideal în care jurnaliștii reușesc să ofere informații foarte precise despre greutatea sau ponderea argumentelor susținute de cele două părți, respectiv ce număr sau procent exact de specialiști sunt pro sau contra unei anumite controverse științifice, simpla prezență a dezacordului poate produce un sentiment de incertitudine.

Falsul echilibru nu este o formă de „fake news", pentru că, deși ambele ascund sau împiedică aflarea adevărului, modalitățile în care acționează sunt diferite[27]. Știrile false sunt fabricate și răspândite cu intenția de a induce publicul în eroare. Spre exemplu, un fake news, care a devenit viral, a fost cel potrivit căruia vaccinul-anti-COVID-19 ar „magnetiza" umărul[28].

Falsul echilibru acționează într-un mod mult mai subtil, deoarece „nu înșală cu privire la o problemă specifică, ci prezintă dezbaterea din jurul problemei altfel decât este în realitate, adică mai echilibrată"[29], ceea ce, de asemenea, are ca efect inducerea în eroare a publicului, însă nu prin difuzarea de conținut fals, ci prin încadrarea făcută.

Politologul bulgar, Ivan Krastev, vorbește într-un interviu dat jurnaliștilor de la CNN tocmai despre rolul pe care l-a avut falsul echilibru în eșecul campaniei de vaccinare anti-COVID-19 din Bulgaria, unde jurnaliștii „pentru a face dezbaterea mai interesantă, au prezentat opiniile pro-vaccin și anti-vaccin ca fiind la fel de valoroase, astfel încât oamenii să fie confuzi"[30].

---

[26] BBC Trust, *Trust conclusions on the executive report on science impartiality review actions,* iulie 2014, disponibil la http://downloads.bbc.co.uk/bbctrust/assets/files/pdf/our_work/science_impartiality/trust_conclusions.pdf (accesat în 14.10.2021).

[27] Natascha Rietdijk, Alfred Archer, „Post-Truth, False Balance and Virtuous Gatekeeping", în vol. Nancy Snow, Maria Silvia Vaccarezza (ed.), *Virtues, Democracy, and Online Media: Ethical and Epistemic Issues.* Routledge, 2021.

[28] Digi24.ro, „Un fake-news demontat: De ce brațul vaccinat anti-COVID nu are cum să capete proprietăți magnetice", 04.06.2021, disponibil la https://www.digi24.ro/stiri/externe/un-fake-news-demontat-de-ce-bratul-vaccinat-anti-covid-nu-are-cum-sa-capete-proprietati-magnetice-1551929 (accesat în 14.10.2021).

[29] Natascha Rietdijk, Alfred Archer, „Post-Truth, False Balance and Virtuous Gatekeeping", în vol. Nancy Snow, Maria Silvia Vaccarezza (ed.), *Virtues, Democracy, and Online Media: Ethical and Epistemic Issues.* Routledge, 2021.

[30] Digi24.ro, „CNN: cum au ajuns România și Bulgaria să aibă cele mai mici rate de vaccinare din UE. Trecutul comunist e una din cauze", 02.10.2021, disponibil la https://www.digi24.ro/stiri/externe/cnn-cum-au-ajuns-romania-si-bulgaria-sa-aiba-cele-mai-mici-rate-de-vaccinare-din-ue-trecutul-comunist-este-una-din-cauze-1687669 (accesat în 22 octombrie 2021).

Concluzii

Într-o societate democratică, libertatea de exprimare presupune dreptul fiecărui individ de a-și expune ideile sau opiniile despre subiectele care îl preocupă. Cu toate că indivizii au acces la un mare număr de surse de informații și au la dispoziție multiple mijloace prin care își pot împărtăși ideile sau opiniile, cei mai mulți nu dispun de suficient timp sau de cunoștințele necesare pentru a face o evaluare temeinică a tuturor informațiilor relevante legate de subiectele în cauză. De aceea, pentru multe dintre subiectele dezbătute, oamenii se bazează pe afirmații ale diverșilor specialiști sau ale unor persoane cu autoritate științifică în domeniile respective. În societatea modernă în care trăim, comunicarea cu acești specialiști sau oameni de știință se realizează arareori în mod direct, interacțiunea fiind de cele mai multe ori mediată, respectiv realizată prin intermediul mijloacelor de comunicare în masă[31]. Jurnaliștii profesioniști au o mare responsabilitate în selectarea informațiilor relevante pentru societate și prezentarea acestora cu acuratețe și onestitate, iar o insuficientă pregătire în domeniul științific creează o mare dependență de sursele de informații și face dificilă identificarea surselor cu cea mai mare autoritate. Atunci când într-o problemă științifică li se oferă spațiu egal de exprimare atât specialiștilor cât și nespecialiștilor, iar opiniilor acestora sunt prezentate ca având aceeași greutate, este afectată autoritatea oamenilor de știință. Falsul echilibru poate contribui la scăderea încrederii publicului în specialiști și oameni de știință.

Dacă există dovezi incontestabile și un puternic consens în rândul oamenilor de știință în privința unui subiect, oferirea unui spațiu egal de exprimare celor care susțin contrariu, are ca efect crearea unei false impresii că planează anumite incertitudini asupra subiectului și că specialiștii nu au ajuns la un acord, influențând negativ atitudinea publicului.

Bibliografie / Bibliography:

BBC Trust, *Trust conclusions on the executive report on science impartiality review actions,* iulie 2014, disponibil la http://downloads.bbc.co.uk/bbctrust/assets/files/pdf/our_work/science_impartiality/trust_conclusions.pdf

Birks, J., „Fact-checking, False Balance and 'Fake News': The Discourse and Practice of Verification in Political Communication" în vol. S. Price (ed.), *Journalism, Power and Investigation: Global and Activist Perspectives,* Palgrave Macmillan, 2018.

Boykoff, M., Boykoff, J., *„Balance as bias: global warming and the US prestige press", Global Environ. Change,* 14 (2)/2004.

Catalan-Matamoros D, Elías C., „Vaccine Hesitancy in the Age of Coronavirus and Fake News: Analysis of Journalistic Sources in the Spanish Quality Press", *International Journal of Environmental Research and Public Health,* 17 (21)/2021, https://doi.org/10.3390/ijerph17218136

[31] D. J. Koehler, „Can Journalistic "False Balance" Distort Public Perception of Consensus in Expert Opinion?", *Journal of Experimental Psychology: Applied,* Advance online publication, 2016.

Clarke, Christopher E., Dixon, Graham N., Holton, Avery, McKeever, Brooke Weberling, „Including *Evidentiary Balance* in News Media Coverage of Vaccine Risk", *Health Communication,* 30 (5)/2015, 461-472, DOI:10.1080/10410236.2013.867006

Clarke, Christopher E., McKeever, Brooke Weberling, Holton, Avery, Dixon, Graham N., „The Influence of Weight-of-Evidence Messages on (Vaccine) Attitudes: A Sequential Mediation Model", *Journal of Health Communication,* 20 (11)/2015, pp. 1302-1309, DOI: 10.1080/10810730.2015.1023959

Corbett, Julia B., Durfee, Jessica L., „Testing Public (Un)Certainty of Science: Media Representations of Global Warming", *Science Communication* 26, nr. 2/2004, pp. 129–51, https://doi.org/10.1177/1075547004270234.

Das, M. K., Singh, D., Sharma, S., „Media news on vaccines and vaccination: The content profile, sentiment and trend of the online mass media during 2015–2020 in India", *Clinical Epidemiology and Global Health,* 10/2021, doi:10.1016/j.cegh.2020.100691

Deuze, M., „What is journalism? Professional identity and ideology of journalists reconsidered", *Journalism,* 6 (4)/2005, pp. 442-464.

Dixon Graham N., Clarke, Christopher E., „Heightening Uncertainty Around Certain Science: Media Coverage, False Balance, and the Autism-Vaccine Controversy", *Science Communication,* XX(X)/2012, pp. 1–25, DOI: 10.1177/1075547012458290

Koehler, D. J. „Can Journalistic "False Balance" Distort Public Perception of Consensus in Expert Opinion?", *Journal of Experimental Psychology: Applied,* Advance online publication, 11 ianuarie 2016, http://dx.doi.org/10.1037/xap0000073

Nguyen, An, Catalan-Matamoros, Daniel, „Digital Mis/Disinformation and Public Engagement with Health and Science Controversies: Fresh Perspectives from Covid-19", *Media and Communication,* Vol. 8, nr. 2, 2020, pp 323–328. DOI: 10.17645/mac.v8i2.3352

Puri, Neha, Coomes, Eric A., Haghbayan, Hourmazd, Gunaratne, Keith, „Social media and vaccine hesitancy: new updates for the era of COVID-19 and globalized infectious diseases", *Human Vaccines & Immunotherapeutics,* 16 (11)/2020, pp. 2586-2593, DOI: 10.1080/21645515.2020.1780846

Rietdijk, Natascha, Archer, Alfred, „Post-Truth, False Balance and Virtuous Gatekeeping", în vol. Nancy Snow, Maria Silvia Vaccarezza (ed.), *Virtues, Democracy, and Online Media: Ethical and Epistemic Issues.* Routledge, 2021.

Sălcudean, Minodora, „Jurnalismul în era post-truth. Considerații conceptual-fenomenologice ale sintagmei fake news", *Transilvania,* 9/2018, pp. 49-54.

Simione, L., Vagni, M., Gnagnarella, C., Bersani, G., Pajardi, D., „Mistrust and Beliefs in Conspiracy Theories Differently Mediate the Effects of Psychological Factors on Propensity for COVID-19 Vaccine", *Frontiers in psychology,* 12/2021, 683684, https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.683684.

Smith, Naomi, Graham, Tim, „Mapping the anti-vaccination movement on Facebook", *Information, Communication & Society,* 22 (9)/2019, pp. 1310-1327, DOI: 10.1080/1369118X.2017.1418406.

Stahl, J. -., Cohen, R., Denis, F., Gaudelus, J., Martinot, A., Lery, T., Lepetit, H., „The impact of the web and social networks on vaccination. new challenges and opportunities offered to fight against vaccine hesitancy, *Medecine Et Maladies Infectieuses,* 46 (3)/2016, pp. 117-122. doi:10.1016/j.medmal.2016.02.002.

Thyra de Jongh, Bea Rofagha, Liana Petrosova, *Countering online vaccine misinformation in the EU/EEA,* European Centre for Disease Prevention and Control, 2021, p. 4, disponibil la https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/Countering-online-vaccine-misinformation-in-the-EU-EEA.pdf.

Verger, Pierre, Dubé, Eve, „Restoring confidence in vaccines in the COVID-19 era", *Expert Review of Vaccines,* 19 (11)/2020, pp. 991-993, DOI: 10.1080/14760584.2020.1825945.

Wouters, Olivier J., Shadlen, Kenneth C., Salcher-Konrad, Maximilian, Pollard, Andrew J., Larson, Heidi J., Teerawattananon, Yot, Jit, Mark, „Challenges in ensuring global access to COVID-19 vaccines: production, affordability, allocation, and deployment", *Lancet,* 397/2021: pp. 1023–1034, https://doi.org/10.1016/ S0140-6736(21)00306-8.